

České vysoké učení technické v Praze
Fakulta stavební

Czech Technical University in Prague
Faculty of Civil Engineering

Ing. arch. et Ing. Zuzana Pešková, Ph.D.

HODNOCENÍ HISTORICKÉHO JÁDRA ČESKÝCH VESNIC

EVALUATION OF THE HISTORIC CORE OF CZECH VILLAGES

Summary

Current legislation does not contain a binding methodology for evaluating the historic core of non historically protected villages, but for the protection of cultural values and characteristics of the area in question. Besides preserved architectural elements is necessary to protect the surviving traces of the historic urban structure, including fragments of historical parcelling. Like a historic building research eloquently tells the story of the house, the urban - historic analysis indicates plan of the seat the various stages of development that dramatically or slowly changed the face of the village.

The boundary of the historic core of the village can be defined both by the occurrence of historical buildings (usually encountering with the building fund of the 19th century), partly by historical parcelling. As has been demonstrated on a relatively complex layout of the village Obora, analysis of the parcelling of the village based on stable cadastre maps for the needs of the urban experience quite sufficient. And as a process not nearly as complicated and laborious as a form of reconstruction headquarters in various stages treated on the basis of detailed archival research.

Knowledge of historical parcelling is not only crucial in determining the boundaries of the historic core of the village (areas in which is monitored the factors determining the character of settlements, but also its faults), surveys and analyzes the sites, but also in creating the bases for the design including binding regulations.

Parcelling is a product of lifestyle of villagers that lived in the chosen historical era. Original purely agrarian lifestyles of rural people is now gone. In the 2nd half of the 20th century it is a significant change in the way of rural life that led to major interventions in the layout structure of settlements. Yet well-functioning model of the medieval feudal organization of the village ceased to be unfounded. In parallel with the task of protecting traces of our ancestors there is a need to offer contemporary rural inhabitants modern environmental standards. Rural urban planner is faced with the daunting task of converting the historic core of the village to human need of 21st century, and must clearly state the value of settlements and fix it for future generations - regardless of transient pressures and needs of today.

Souhrn

Současná legislativa neobsahuje závaznou metodiku pro hodnocení historického jádra vesnic bez památkové ochrany, ale požaduje ochranu kulturních hodnot a charakteristických rysů řešeného území. Vedle dochovaných prvků architektonicko – stavebního vývoje je nutné chránit dochované stopy historické urbanistické struktury včetně fragmentů historické parcelace. Obdobně jako stavebně historický průzkum objektu výmluvně vypráví o úpravách a přestavbách domu, tak urbanisticko – historická analýza půdorysu sídla vypovídá o jednotlivých etapách vývoje, které výrazně či pozvolna měnily tvář zkoumané vesnice.

Hranici historického jádra vesnice lze vymezit jednak podle výskytu historických staveb (většinou se setkáváme se stavebním fondem 19. století), jednak podle historické parcelace. Jak lze prokázat na poměrně složitém půdorysu obce Obora, rámcový rozbor parcelace sídla na podkladě mapy stabilního katastru je pro potřeby urbanistické praxe zcela dostačující. Přičemž jde o postup, který není zdaleka tak složitý a pracný jako rekonstrukce podoby sídla v jednotlivých dějinných etapách zpracovaná na podkladě podrobných archívních průzkumů.

Znalost historické parcelace není klíčová jen při určení hranice historického jádra vesnice (oblasti, ve které jsou sledovány prvky určující charakter sídla, ale i jeho závady), průzkumech a rozborech dané lokality, ale především při tvorbě východisek pro návrh včetně závazných regulativů.

Parcelace je produktem životních potřeb venkovanů dané éry. Původní ryze agrární styl života venkovského lidu je dnes minulostí. Právě výrazná změna způsobu života na venkově ve 2. polovině 20. století vedla k velkým zásahům do půdorysné struktury sídel. Dosud dobře fungující středověký feudální model uspořádání vesnice přestal být opodstatněný. Paralelně s úkolem ochrany stop činnosti našich předků vyvstává potřeba nabídnout současnému venkovskému obyvateli životní prostředí splňující moderní standardy. Architekt - urbanista je tím postaven před nelehký úkol konverze historického jádra vesnice pro potřeby člověka 21. století, přičemž musí jasně stanovit hodnoty sídla a ty zachovat pro budoucí generace bez ohledu na pomíjivé tlaky a potřeby dnešní doby.

Klíčová slova

historické hodnoty sídla - historické jádro vesnice – parcelace raného středověku – parcelace vrcholného středověku - deformace urbanistické struktury – raabizace - venkovský urbanismus – Obora

Keywords

historical value of the seat - historic core of the village - parcelling of the early Middle Ages - parcelling of the High Middle Ages - deformation of the urban structure – reforms by Raab – rural urban planning - Obora

O b s a h

1. ÚVOD	6
2. VYMEZENÍ HISTORICKÉHO JÁDRA VESNICE	6
2.1 Historická parcelace	8
2.1.1 Obecná charakteristika parcelace raného středověku	8
2.1.2 Obecná charakteristika parcelace vrcholného středověku	9
2.1.3 Změny v půdorysné struktuře sídel v 15. až 18. století ..	11
2.1.4 Raabizace	12
2.1.5 Obecné shrnutí dalšího parcelačního vývoje	13
3. PŘÍKLAD HODNOCENÍ HISTORICKÉHO JÁDRA OBCE OBORA	15
4. ZÁVĚR	21
5. LITERATURA A PRAMENY	22

1. ÚVOD

Stavební zákon a jeho prováděcí předpisy legislativně ukládají ochranu kulturně – historických hodnot území, včetně stanovení podmínek pro ochranu hodnot a charakteru území. [1] Památkově chráněná území (vesnické památkové rezervace, zóny nebo památkové ochranné pásmo) jsou současně i předmětem tzv. památkového zákona [2], čili jakékoli zásahy do tohoto území jsou řešeny v souladu s principy památkového urbanismu. [3] Převážná většina našich vesnic však nepožívá památkové ochrany. Při zpracovávání územně plánovací dokumentace je tak odkázána jen na intence stavebního zákona a jeho prováděcích předpisů [1], které ovšem neobsahují závaznou metodiku hodnocení historického jádra vesnice. V praxi to znamená, že záleží zejména na znalostech a citu zpracovatele územně plánovací dokumentace, jak k osobité problematice vesnice přistoupí a zda je ochotný akceptovat ve svých návrzích drobné měřítko venkovského prostoru.

Studentům Fakulty stavební Českého vysokého učení technického v Praze jsou v rámci předmětů týkajících se venkovského urbanismu vštěpovány zásady přístupu k hodnocení historického jádra vesnice a jejich jisté dopady do sféry vlastního návrhu. [4] Právě pro potřeby výuky vznikl pracovní postup, který vychází z principů památkového urbanismu, jež zobecňuje a doplňuje, přičemž nechává i určitou volnost, aby bylo možné v rámci hodnocení promítnout příslušné krajové specifikum řešené obce. [5]

2. VYMEZENÍ HISTORICKÉHO JÁDRA VESNICE

Položme si tři základní otázky:

Co tvoří historické hodnoty sídla?

- Zachovalé stopy urbanistické činnosti, kterou se vytvořila urbanistická struktura a urbanistický útvar (zakládací středověké nebo barokní schéma, základní obrys návěsních prostorů a parcelací).
- Zachovalé stopy stavební činnosti, kterou se vytvořily objekty pro důležité funkce ve vesnici (bydlení, hospodářská činnost, řemesla, vzdělávací, duchovní potřeby). Tyto objekty jsou zpravidla

dokladem i stavební vyspělosti, stupně organizace života a práce a řešení architektury.

- Zachovalé stopy historických událostí státního, regionálního nebo lokálního významu.

Jak vymezit hranici historického jádra?

Za historické jádro vesnice lze ve většině případů považovat území, ve kterém se setkáváme s parcelací a stavebním fondem datovatelným do dob starších než je konec 19. století.

Na jaké fenomény se při hodnocení historického jádra soustředit?

- Hranice veřejného prostoru
- Určení místní dominanty
- Objekty vymezující historické jádro:
 - Stávající obytné a obytně smíšené objekty
 - Sakrální stavby a památníky událostí
 - Objekty občanské vybavenosti
 - Památkově chráněné objekty a jejich ochranné pásmo
 - Objekty, které nejsou památkově chráněné, ale nesou znaky regionální lidové architektury
 - Objekty, které nejsou památkově chráněné, ale vhodně dotvářejí prostředí historického jádra obce
 - Objekty v historickém jádru zcela nevhodné, rušící
 - Objekty stavebně devastované, ruiny
- Prvky parteru historického jádra obce:
 - Památkově chráněné stromy
 - Vysoká zeleň
 - Nízká zeleň
 - Vodní plochy
 - Neupravené plochy
 - Průjezdná komunikace do sousední obce
 - Dopravní závady

Všechny odpovědi v sobě skrývají dva základní aspekty:

- urbanistický
- architektonicko – stavební.

Protože parcelace představuje prvek výrazněji stabilnější, než dochovaný stavební fond, soustředím se v další partii na detailnější analýzu hlediska urbanistického s důrazem na problematiku historické parcelace.

2.1 Historická parcelace

Znalost základních charakteristik historické parcelace představuje jednu z nutných podmínek správného vymezení historického jádra sídla a pochopení, do kterého období lze jakou část urbanistické struktury datovat.

Je zřejmé, že pro potřeby běžné územně plánovací praxe představuje podrobný archivní průzkum záležitost zdlouhavou, nákladnou a navíc nad rámec vzdělání zpracovatelů. Při uplatnění znalostí zásad způsobů historického dělení pozemků si lze i bez pracných archivních rešerší udělat kvalifikovaný odhad urbanistické podoby sídla v daném období. Správně přečtené stopy historické parcelace v půdoryse současného sídla mohou zpracovateli územně plánovací dokumentace rekonstruovat vývoj vesnice stejně tak dobře jako staré archivní záznamy.

2.1.1 Obecná charakteristika parcelace raného středověku

Ačkoli česká kotlina byla osídlena rozvinutou civilizací Keltů již od 5. století před naším letopočtem, dále germánskými kmeny Markomanů v Čechách a Kvádů na Moravě a slovanskými kmeny, které přicházejí na naše území v první polovině 6. století, v rámci půdorysů dochovaných sídel nenajdeme po těchto civilizacích zřetelné stopy. Mladší vlny osídlení překryly sídla starší, některá pohltila příroda. O urbanistickém uspořádání nejstaršího osídlení u nás jsme informováni pouze díky archeologickým průzkumům.

Při studiu půdorysu vesnice - ať již z map stabilního katastru či map mladších - se proto můžeme setkat až s relikty raně středověkého sídla. I zde je nutné si uvědomit, že jde většinou o fragmenty překryté či integrované do mladší struktury sídla.

Vesnice raného středověku (9. – 11. století) se nachází v tzv. staré sídelní struktuře, většinou ve vazbě na románský kostel. Obydlí jsou uspořádány buď kolem centrálního návesního útvaru, nebo podél komunikace či vodoteče, nebo ve shlukové formaci. Popsán je i případ dvorců ve volné krajině, které vytváří jakousi spádovou oblast ke kostelu. Jde o vesnice rodové, až vrcholný středověk je u nás spjat se systémem feudálním.

Uspořádání urbanistické struktury románských vesnic je nepravidelné. Ke konci raného středověku se setkáváme s pravidelnější organizací sídla, která ovšem ještě nenese typické znaky vrcholné středověkých lánů.

Obrázek 1 - Modrá Hůrka u Týna nad Vltavou, příklad nejstarší půdorysné formy

2.1.2 Obecná charakteristika parcelace vrcholného středověku

Období vrcholného středověku (11. – 14. století) je úzce spjato s prosazením nového právního vztahu pán – sedlák – půda. Společensko – ekonomické poměry měly přímý následek v potřebě jasně organizovaného dělení přidělené půdy, což se zcela jasně odrazilo v urbanistické struktuře sídel nově zakládaných, ale i již existujících. Přelidnění zejména sousedního Německa oproti územním rezervám Čech vyvolalo proces středověké kolonizace, v jejímž důsledku vznikly tisíce nových sídel. Byla vytvořena sídelní struktura v prakticky takové podobě, jakou známe nyní. Obecně lze konstatovat, že neexistuje sídlo, ve kterém přechod na emfiteutické právo (právo zákupní, tj. dědičný pronájem usedlosti) nezanechal svou stopu.

V zásadě lze rozlišit následující případy:

- Stávající fungující raně středověká vesnice byla zachována a přeměřeny byly jen polnosti, ze kterých sedláci odváděli vrchnosti patřičné poplatky.

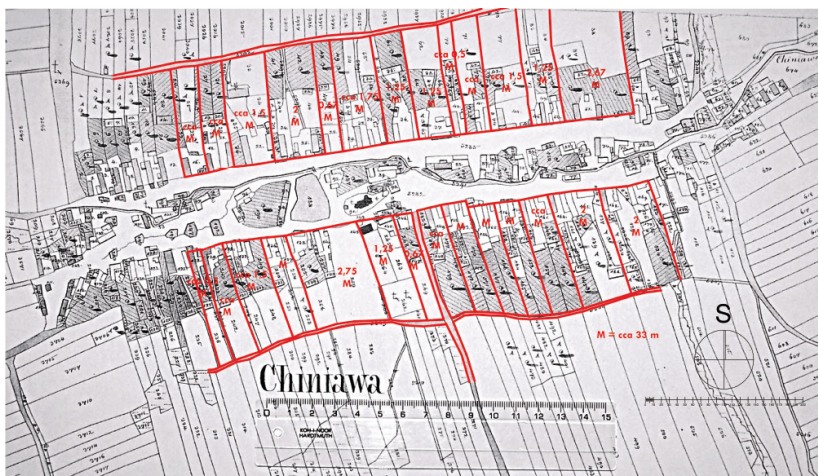
- Stávající raně středověká vesnice byla zachována (často i s dosud vžitou právní úpravou vztahu k pánovi) a v její těsné blízkosti byla vysazena část nová, fungující na nových principech emfyteutického uspořádání.
- Stávající raně středověké sídlo bylo opuštěno a místo něj bylo založené sídlo zcela nové na jiném místě. Jméno staré vesnice převzala vesnice nově vysazená, někdy bylo rozšířeno o přívlastek „nový/á“.
- Zcela nově založená vesnice příchozími kolonisty. Zejména jde o sídla ve výše položených oblastech s méně vhodnými podmínkami pro osídlení.

Urbanistické uspořádání vrcholně středověkých soustav je na první pohled výrazně pravidelné a vychází z lánového uspořádání. Přičemž lze tvrdit, že základní šířka parcelního pruhu většinou odpovídá šířce jednoho lánu. [6]

V lánovém pruhu se nejčastěji setkáváme s uspořádáním: usedlost – zahrada – sad – (vnější ohraničení cestou) – polnosti.

Vesnice byly zakládány plánovitě podle předem promyšleného schématu. Ekonomické priority jsou jasně převládajícím parametrem. Nové sídlo musel pověřený lokátor co nejrychleji vysadit (vyměřit) a uvést v život, aby z něj plynuly pánům zisky ... a ve svém důsledku nejen jim. Bez určité typizace by byl tento cíl těžko splnitelný. Proto lze v šířkách vrcholně středověkých parcelních pruhů (lánů) identifikovat jistou základní hodnotu (modul), která se v půdorysu vesnice opakuje buď ve své absolutní hodnotě či jejích násobcích. [7] Vrcholně středověká parcela představuje úzký protáhlý obdélník s poměrem stran přibližně 1:5 (hojně se vyskytující poměr zejména v oblasti Rakovnícka), který navazuje na přilehlé polnosti.

Stabilita vrcholně středověkého feudálního systému je pozoruhodná. Prakticky až do poloviny 20. století fungoval takto založený urbanistický koncept bez větších zásahů, proto se u většiny našich sídel můžeme při studiu map stabilního katastru (z poloviny 19. století) setkat s velmi dobře zachovalou vrcholně středověkou parcelační strukturou.

Obrázek 2 - Chynava u Kladna, ukázka vrcholně středověké parcelace

2.1.3 Změny v půdorysné struktuře sídel v 15. až 18. století

Během historického vývoje sídelní struktury na našem území se již nesetkáme s tak masivním osídlovacím procesem, jaký představovala vrcholně středověká kolonizace. Není proto překvapující, že prakticky až do období Tereziánsko – Josefských reforem jsou převážně používána osvědčená vrcholně středověká parcelační schémata.

Doplňky a změny sídelní struktury jsou úzce spjaty především s podnikatelskými aktivitami šlechty a s nimi spojeným tlakem na dosídlení i odlehlejších kopcovitých a hornatých lokalit, ve kterých nejsou dobré podmínky pro obilnářství. Z hlediska urbanistického jsou zajímavější jen světlé výjimky několika málo symetricky až ornamentálně koncipovaných vesnic či spíše kolonií služebních domů komponovaných do jednoho celku s areálem panského sídla.

V již založených vesnicích se původní parcelační schéma deformuje vlivem dalšího vývoje i dějinných událostí. Již během vrcholného středověku některé vesnice zanikly. Šlo především o lokace na místech, které se neukázaly jako životaschopné. Husitské války byly pro některé vesnice doslova likvidační. Napůl vylidněné vesnice samozřejmě nemohly poskytnout vrchnosti stejný příjem jako prosperující vesnice předhusitského období. Proto se zpříšňuje vazba vazala a pána. Na opuštěných pozemcích ve vesnici (ale i ve volné krajině) vznikají panské

velkostatky. V půdoryse sídla se tak setkáváme se spojením několika sousedních parcelních pruhů, většinou v okrajové partii vesnice. Při celkovém přeměření bývá velikost tohoto pozemku stále v násobcích použitého vrcholně středověkého modulu. Válka třicetiletá již nepředstavovala z hlediska úbytku celých sídel takovou pohromu jako války husitské. Pusté statky byly zaevidovány a postupně opět obydleny, případně byla jejich půda připojena k panskému velkostatku. Nárůst počtu obyvatel ve vesnici přirozeně vedl k dělení původních lánových pruhů. Drobnějšími objekty bezzemků jsou zastavovány centrální prostory návsi a pozemky podél komunikací. V okrajových partiích se často setkáváme s hloubkovou parcelací, která kopíruje vrcholně středověký lánový princip, ale šířkově je inertní vůči existujícímu modulovému systému ve vesnici.

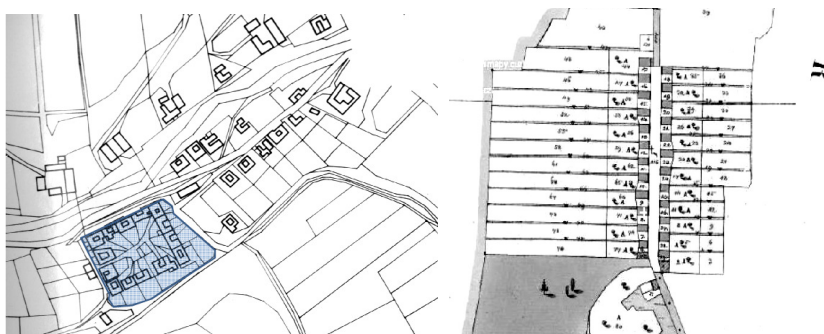

Obrázek 3 - Měšice u Prahy - příklad barokní lokace, Domoušice – ukázka deformování původního půdorysného schématu (1 – dělení parcel, 2 – zastavování okrajových a méně vhodných částí, 3 – mladší parcelace na principu vrcholně středověké, inertní vůči aplikovanému modulovému systému, 4 – zástavba návsi, 5 – panský velkostatek)

2.1.4 Raabizace

S existencí panského velkostatku byla spjata robotní povinnost, která se především po válce třicetileté a válce o rakouské dědictví stále stupňovala, což mělo za následek poddanské bouře. Proto přišel císařský ekonom František Josef Raab se svou reformou (1775 – 1790), která představovala renesanci emfyteutického systému a procesu kolonizace.

Neefektivní panské velkostatky byly rozděleny mezi sedláky, kteří půdu dostali do dědičného pronájmu, čímž odpadla robot a vrchnost přitom dostávala patřičné dávky. Velkostatek tak byl nahrazen větším počtem malých statků, jejichž velikost odpovídala potřebám jedné rodiny. Na panstvích, kde leželo mnoho půdy ladem, byla raabizace spojena s kolonizací této půdy. Vznikly dvě stovky menších či větších vesnic. Jejich urbanismus se vyznačuje přísně pravidelným uspořádáním na podkladě racionálního geometrického schématu. Při pohledu na jejich půdorys je zcela zřejmé, že jde o produkty rýsované na prknech císařských projektantů, kteří neváhali v hojně míře uplatnit prvky typizace, a to nejen na poli urbanistickém, ale i architektonicko – stavebním. V tvaru parcely stále převládá tvar protáhlého obdélníku s vazbou na polnosti.

Obrázek 4 - Čistá u Litomyšle - ukázka rozparcelování panského velkostatku, Karlova Ves - ukázka nově vysazené raabizační vesnice

2.1.5 Obecné shrnutí dalšího parcelačního vývoje

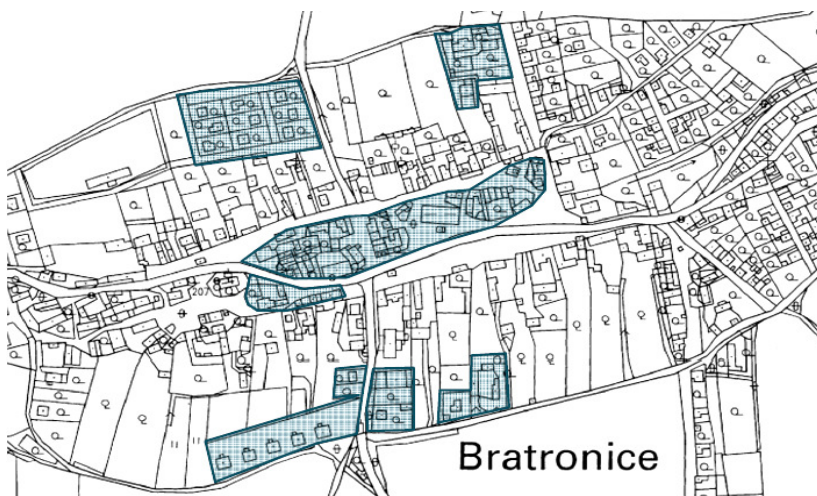
Přesné vymezení hranic pozemků (parcel) ve vesnicích známe až díky mapám stabilního katastru. Měření vesnic probíhalo v Čechách ve dvou vlnách v létech 1826-30 a 1837-43. Vznikly první přesné mapové podklady, o které je možné se seriózně opírat při hodnocení historického jádra vesnic. Od poloviny 19. století lze změny v půdoryse zvoleného sídla zkoumat zcela exaktně - porovnáváním jednotlivých katastrálních map, později map státních odvozených či ortofotomap.

Všeobecně lze konstatovat, že až do poloviny 20. století pokračuje neorganizované zastavování návší, rozrůstání se zástavby podél komunikací, vznik dělnických kolonií. Přičemž pro tyto fenomény je typická

minimální výměra parcelního pozemku, někdy se omezující pouze na zastavěnou část. Velké parcely mohou být dále děleny.

Druhá polovina 20. století zcela zpřetrhala potřebu vazby usedlosti na obdělávanou půdu. Hluboké středověké parcely se staly neefektivní, jejich majitelé je začali v částech sadů dělit a zastavovat. Ve vesnicích se objevují parcely splňující parametry pro městský typ rodinného domu. Výměra se pohybuje kolem 800 - 1000 m², tvar odpovídá obdélníku s poměrem stran přibližně 2:3 až 2:5. Časté jsou enklávy parcel městského typu v zadních partiích původních vrcholně středověkých parcel.

Konflikt vrcholně středověkých parametrů většiny našich vesnic se současným životním stylem venkovanů představuje výzvu pro urbanisty. Jak citlivě přistoupit k odkazu předků, zachovat jej i pro další generace a současně nabídnout kvalitní životní prostředí dnešnímu člověku? To je otázka, kterou by měly prioritně řešit návrhové mapy územních plánů v centrálních částech vesnic. Přičemž pomocnou ruku nabízí analýza dochované parcelace.

Obrázek 5 - Bratronice u Kladna, půdorysné změny obce ve 2. pol. 20. Století

3. PŘÍKLAD HODNOCENÍ HISTORICKÉHO JÁDRA OBCE OBORA

Obora se nachází přibližně 5 km severozápadně od Loun. Její půdorys je na první pohled obtížně typologicky zařaditelný. V průběhu existence sídla se objevuje několik mezníků, které zasáhly do urbanistické struktury sídla. Z tohoto hlediska je půdorys Obory ideální pro demonstraci postupu hodnocení historického jádra na základě známé parcelace.

Obrázek 6 - Obora, katastrální mapa (2010)

Historické jádro obce se nalézá v severovýchodní části. Část jihozápadní reprezentuje ukázkou soudobého urbanismu satelitního typu. Pro podrobnější analýzu stop historické parcelace vyjdeme z dnes již všeobecně dostupné mapy stabilního katastru z roku 1843.

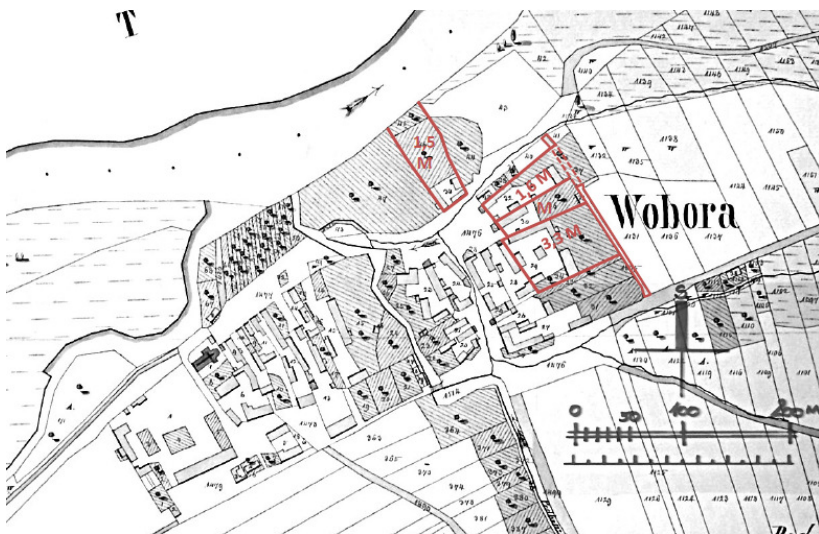
Obrázek 7 - Obora, kopie mapy stabilního katastru (1843)

Obora v polovině 19. století je složena ze dvou hlavních částí. V jihozápadní partii nepřilíhající pravidelná hloubková parcelace lemuje úzký centrální obdélník s kostelem v čele. Vzhledem k pravidelnosti centrálního útvaru by bylo logické, aby se obdobná parcelace objevovala i podél druhé strany návsí. Kompaktnější útvary měly vždy vyšší šanci při své obraně. Blízké sousedství vodoteče však prozrazuje, že je toto území nevhodné k trvalému bydlení. Buď je zde podmáčená půda, nebo jde o oblast často zaplavovanou. Proto jsou domy situovány do bezpečné vzdálenosti. Hluboké parcely nejsou v pravidelném modulovém uspořádání a nemají charakteristické členění statek – zahrada – sad + případná komunikace. Zároveň jsou však v bezprostřední blízkosti kostela. Z tohoto lze vyvozovat, že jde o část sídla s předlokačním původem. Vzhledem ke snaze o pravidelnější organizaci by mohlo jít o pozůstatky parcelace z 11. nebo 12. století.

V jihovýchodní části jsou parcely rozmístěny kolem centrálního návěsného útvaru. Zejména ve východní části je patrná pravidelnost a uspořádání parcely ve skladbě usedlost – sad – vnější vymezení polní cestou. Lze zde odvodit jisté modulové závislosti. Je tedy nasnadě, že toto druhé jádro sídla má svůj původ ve vrcholném středověku a lze jej datovat do 13./14. století.

Obrázek 8 - Obora, pravděpodobná parcelace z 11. nebo 12. století

Obrázek 9 - Obora, pravděpodobná parcelace ze 13./14. století

Jihozápadně od kostela je situován pozemek, na kterém bezesporu stával panský dvůr. Tuto parcelu lze datovat nejdříve do poloviny 15.

století. Z 15./16. století pochází zřejmě i parcely v jižní části vrcholně středověké soustavy.

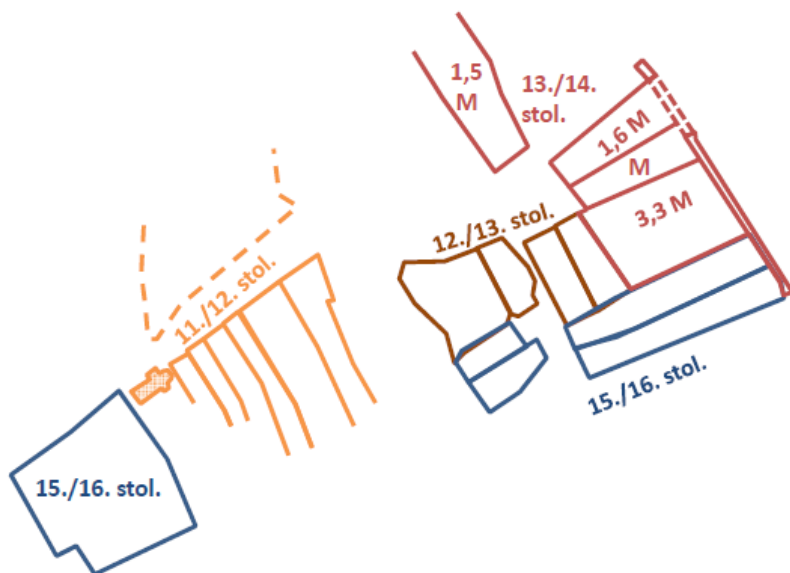
Obrázek 10 - Obora, pravděpodobná parcelace z 15./16. století

Ostatní parcely nevykazují žádný charakteristický rys určitého vývojového období. Vzhledem k velikosti usedlostí jde spíše o případ přesunutí ze zaplavovaného území než o případ zastavování centrálního prostoru objekty bezzemků. K přesunu pravděpodobně došlo v rozmezí 12. – 15. století. Dolní hranici intervalu představuje předpokládaná existence dvouřadové vesnice v předloktní éře, horní hranici vytyčení nových parcel jižně od vrcholně středověké lokace. Vzhledem k faktu, že vrcholně středověké parcely jsou v relativně velkém odstupu od starší parcelace, lze se domnívat, že již v době emfyteutického vysazení přesunutá usedlosti bránily přiblížení vrcholně středověké parcelace parcelaci stávající.

Další změny v půdoryse sídla jsou mladší, mapa stabilního katastru je již nezachycuje. Postupné rozšiřování Obory lze dále sledovat za pomoci katastrálních map. Pro další hodnocení historického jádra obce je ve většině případů analýza parcelace do poloviny 19. století postačující.

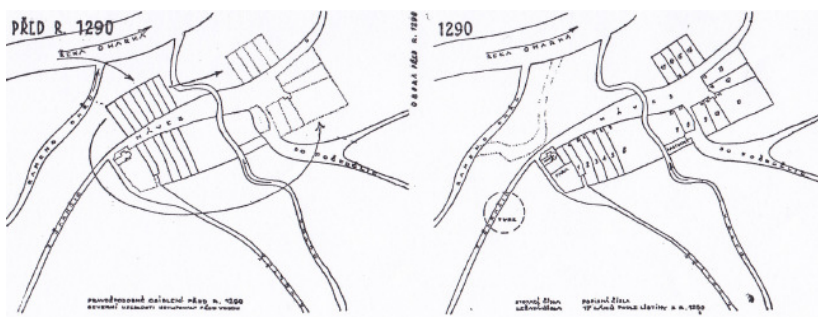
Obrázek 11 - Obora, pravděpodobně přesunutá usedlosti (12. až 15. století)

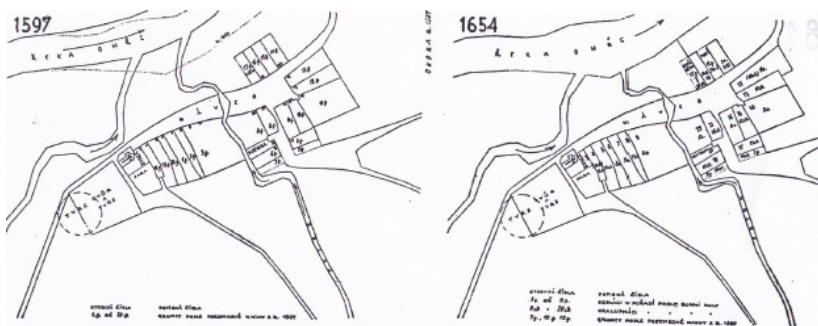
Obrázek 12 - Obora, pravděpodobné schéma vývoje osídlení

Ve 40. letech 20. století zpracoval Oldřich Pavel Hanuš studii osídlení vybraných vsí na Lounsku. Analyzoval jejich půdorysy velmi podrobným a pracným archivním průzkumem a pokusil se o rekonstrukce stavu sídla v daných vývojových obdobích. Jednou ze zkoumaných vesnic byla Obora. [8]

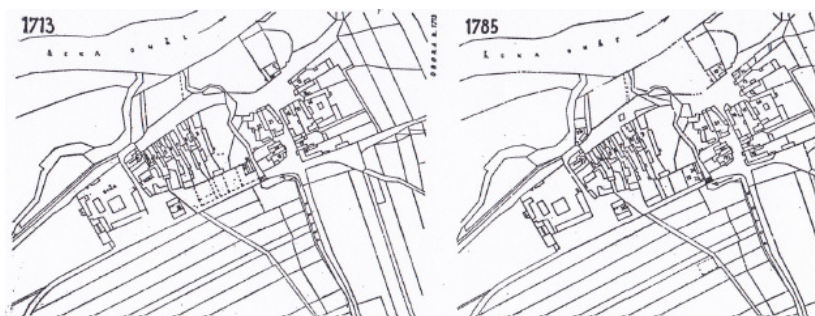
Závěry archivního průzkumu potvrzují a v detailu upřesňují předpoklady učiněné na podkladě studia mapy stabilního katastru. Včetně ověření nutnosti přesunu některých usedlostí, které byly pravidelně zaplavovány.

Obrázek 13 - Obora, osídlení před rokem 1290 a roku 1290 (doložené emfyteutické vysazení vesnice) podle O.P. Hanuše

Obrázek 14 – Obora, osídlení v letech 1597 a 1654 podle O.P. Hanuše

Obrázek 115 – Obora, osídlení v letech 1713 a 1785 podle O.P. Hanuše

4. ZÁVĚR

Rozbor relativně komplikované urbanistické struktury obce Obora prokázal, že na podkladě mapy stabilního katastru a všeobecné znalosti vlastností parcelace jednotlivých historických období, lze odvodit příslušné vývojové fáze zkoumaného sídla v rozsahu plně postačujícím urbanistickým účelům, a to bez urgentní potřeby náročného archivního průzkumu.

Při hledání emfyteuticky vysazených parcel je efektivní metoda hledání možného použitého modulového systému. Na základě odměřených šířek parcelních pruhů je stanoven základní modul, který se ve své absolutní hodnotě či násobcích opakuje v celém systému parcel. Pokud je hodnota šířky parcely inertní vůči tomuto systému, s největší pravděpodobností nejde o pozemek vyměřený v rámci stejné akce.

Správné pochopení a přečtení stop historického vývoje sídla je jedním ze základních předpokladů volby vhodných opatření při jeho ochraně. Historická parcelace představuje jeden ze skupiny jevů, které jsou v rámci hodnocení historického jádra vesnice sledovány. Nespornou výhodou systému parcelace oproti dochovanému stavebnímu fondu je jeho výrazná stabilita v čase.

5. LITERATURA A PRAMENY

[1] Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti.

[2] Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

[3] Kuča, K. – Kučová, V.: Principy památkového urbanismu: Státní ústav památkové péče, 2000.

[4] Sýkora, J. – Pešková, Z.: Ochrana historických jader vesnic v urbanistické tvorbě. Sborník z celostátní konference Enviro 2007: CERT, Kladno, 2007, str. 317-319.

[5] Pešková, Z. - Sýkora, J.: Hodnocení historického jádra venkovských sídel pro potřeby výuky. Stavební obzor. 2011, roč. 20, č. 6/2011, s. 187-191. ISSN 1210-4027.

[6] Pešková, Z.: Vybrané kolonizační podniky stejných lokátorů v Čechách. Dějiny věd a techniky. 2011, roč. XLIII, č. 4/2011, s. 237-260. ISSN 0300-4414.

[7] Škabrada, J. - Pešková, Z.: K možnostem identifikace středověkého vyměřování vesnic v českých zemích. Dějiny věd a techniky. 2006, roč. 39, č. 3, s. 163-178. ISSN 0300-4414.

[8] Hanuš, O. P.: Vývoj osídlení osmi vsí, které tvořily bývalé panství Vršovice v okrese Lounském: Lounsko, ročenka za rok 1946, Praha, 1946, 20 – 49.

Ing. arch. et Ing. **Zuzana Pešková**, Ph.D.

*1.5.1980

vdaná, 2 děti

Navigátorů 596, 161 00 Praha 6

zuzana.peskova@fsv.cvut.cz

Vzdělání

1998_2004	Ing. Fakulta stavební ČVUT v Praze, obor Pozemní stavby a architektura.
2004_2007	Ph.D. Fakulta stavební ČVUT v Praze, doktorský studijní program Stavební inženýrství, studijní obor Pozemní stavby.
2008_2009	Ing. arch. Fakulta stavební ČVUT v Praze, navazující magisterské studium v programu Architektura a stavitelství, obor Architektura a stavitelství.

Pedagog. a prof. praxe

10 2005	Externí asistent na katedře architektury Fakulty stavební, ČVUT Praha.
- 2 2006	
3 - 6 2006	Vědecký a technický pracovník na katedře architektury Fakulty stavební ČVUT v Praze.
od 7 2006	Odborný asistent na katedře architektury Fakulty stavební ČVUT v Praze. (Podíl na výuce urbanismu venkova, architektonického kreslení, počítačové grafiky, typologie, ateliérové tvorby a architektonické kompozice).
2006-2007	Externí učitel na AGRO fakultě Zemědělské univerzity v Praze – Suchdole. (Drobná zahradní architektura, venkovský urbanismus).
od 2008	Vedoucí bakalářských prací na katedře architektury Fakulty stavební ČVUT v Praze.
od 2010	Školitelka doktoranda v doktorském studijním programu Architektura a stavitelství na FSV ČVUT v Praze.

Projekty

od 2001	Nabídkové projekty interiérů potravinářských prodejen.
---------	--

od 2004 | Vlastní projekční praxe – architektonické, urbanistické a interiérové studie, územní plány, dokumentace pro stavební povolení, spolupráce na realizaci.

Věd. a výzkum. činnost

od 2000 | Zájem o venkovský prostor a bydlení pro seniory na venkově. Hlavní oblast studia představují vyměřovací soustavy našich sídel.

od 2005 | Účast na konferencích Dějiny staveb (2005-7), Senior Living (2006, 2007, 2010, 2011), Workshop CTU (2007), Enviro (2007) a kolokviu Člověk, stavba a územní plánování (2010, 2011).

2006 | Hlavní řešitelka grantu IGS ČVUT „Identifikace vrcholně středověkých vesnických urbanistických soustav na Rakovnicku“, číslo grantu CTU0601311.

2008 | Hlavní řešitelka grantu FRVŠ „Projekt variace zadání úloh ze cvičení urbanismu venkovského prostoru“, číslo grantu: F1 1 355

2010 | Garant SGS ČVUT „Rekognoskace a zhodnocení stavu hlavních veřejných vesnických prostorů na Příbramsku“, číslo grantu: SGS11/017/OHK1/1T/11.

Publikační činnost

od 2004 | Články v odborných periodikách (Projekt (2004), Mlýnářské noviny (2005), Dějiny věd a techniky (2006, 2011), Stavební obzor (2011)).

od 2005 | Příspěvky ve sbornících z konferencí Dějiny staveb (2005, 2007), Senior Living (2006, 2007, 2010, 2011), Workshop CTU (2007), Enviro (2007).

od 2007 | Příprava publikací katedry architektury FSv ČVUT v Praze – studentské diáře (2007-11), skicáře (2008, 2010), AbStrakt (2010).

2010, 2011 | Kapitoly v knize Člověk, stavba a územní plánování 4, 5, Rakovnický historický sborník 2011.

Jazyky

Členství

od 2007 | Členka architektonicko – urbanistické komise správy CHKO Křivoklátsko.

od 2008 | Tajemník akademického senátu FSv ČVUT v Praze, členka pedagogické komise AS FSv ČVUT v Praze.